

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

4. An si quis audiat Missam impositam pro poenitentia à Confessario sine interna attentione, satisfaciat? Idem est de recitatione Rosarij à Confessario imposita, si quis sine interna attentione ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

entionem, quamvis qui inde animo discedat per distractionem inuoluntariam, non peccet sic discedendo, adhuc tamen non implebit præceptum. Non melius aliquos respondere eum, qui cum legitima intentione attendit, & deuotè audiendi Missam, eam incipit audire, & postea inuoluntariè distrahitur, quamuis non habeat actualem attentionem habere nihilominus virtuales, eamque sufficere ad implendum præceptum, quam tamen non habet qui uoluntariè distrahitur.

2. Hoc tamen facile reicitur, nam licet intentio audiendi Missam attendit, & deuotè dici possit aliquo modo virtualiter permanere quatenus externa illa assistentia Missæ ex præcedenti uoluntate perseverat, id tamen locum non habet in attentione interna, hæc enim per actum omnino contrarium, aut incompossibilem scilicet per totalem distractionem plane interrumpitur, & cessat, quando enim aliquis actus ita interrumpitur ut neque in se, neque in effectu aliquo censetur perseverare, non amplius manet virtualiter, cumque nullus effectus attentionis maneat, nec virtualiter ipse censetur manere. sicut censetur manere intentio. Aliis etiam modis prædictam solutionem impugnat Coninch, supra, sed dicta sufficiunt. Adde quod ea virtualis attentio (sicut & intentio) semper includit, aut est actus aliquis existens, licet tenuissimus iuxta dicta tract. 1. disp. 3. num. 84. & seqq. Idem alij, quibuscum iam olim in Complutensi nostro, & Toletano Collegiis disputabam, probabilius respondent quando attentio deficit omnino inuoluntariè tam in Missa, quam in recitatione Horarum, ex benigna interpretatione iuris Ecclesiastici intelligi posse, nolle piam matrem Ecclesiam obligare ad repetendum Officium, vel audiendam iterum Missam. Quod autem credi non debet, nec potest de eo, qui omnino uoluntariè mente vagatur. Hæc tamen solutio adhuc non omnino uidetur satisfacere, nam si tota ratio talis benignæ interpretationis iuris nititur eo quod ille defectus attentionis præceptæ sit inuoluntariè, eum non etiam idem dicemus de dormiente in Missa qui præoccupatur somno inuoluntariè? imò etiam de recitante Horas, sicut enim dormiens non exhibet materiam præceptam aut assistendi humano morali modo Missæ, aut profertendi uerba officij Canonici, ita inuoluntariè distractus non exhibet attentionem quam præcipit Ecclesia. Ergo sicut idem benignam interpretationem iuris Ecclesiastici admittunt pro non exhibente attentionem inuoluntariè distracto, eadem ratione benignam interpretationem admittente debuissent pro dormiente inuoluntariè, aut pro inuoluntariè cessante ad prolationem uerborum in recitatione Officij, cum non minus in uo casu, atque in alio inuoluntariè contingat materiam præceptam non præstari. Signum ergo est propriè, & uerè actionem extremam esse materiam præceptam, quæ quoties non exhibetur, manet obligatio illam exhibendi, non tamen esse materiam præceptam actionem internam, cum saltem si inuoluntariè non exhibeatur etiam aduersariis concedentibus non maneat obligatio illam exhibendi in iterata auditione Missæ aut recitatione Horarum. Hucusque Dicastillus, quæ satis grata fuisse curiosis non dubito, unde uideant qui nostram sententiam impugnant in quibus tricis se misceant.

RESOL. IV.

An si quis audiat Missam impostam pro penitentia à confessario sine interna attentione, satisfaciat? Idem est de recitatione Rosarij à confessario impostæ, se

quis sine interna attentione recitat? Et an qui audiat Missam ex præcepto Ecclesie in diebus festiuis sine interna attentione, satisfaciat præcepto? Et an Sacerdos satisfaciat præcepto Ecclesie de audienda Missa in die festo, si Missam dixerit cum uoluntaria distractione? Et an prædictus Sacerdos peccet mortaliter, si cum uoluntaria distractione celebrat Missam non de præcepto, sed de Feria, uel de Sancto, sed non in die festo? Et obiter queritur, quando Canon Missæ incipiat, an à Te igitur, uel à communicantes, an uero à uerbis Qui pridie quam pateretur, & quando finiat, an usque ad Libera nos, uel an usque ad assumptionem? Ex part. 10. tit. 11. & Misc. 1. Ref. 6.

§. 1. **D**ixi alibi satis probabiliter, si quis audiret Missam ex præcepto Ecclesie in diebus festiuis sine interna attentione, satisfacere præcepto. Quam sententiam postea, me citato, docent Cardinalis Lugo, & Dicastillus ubi infra. Sed difficultas est de præcepto imposto à Confessario audiendi Missam, uel recitandi Rosarium, &c. Et negatiuè responderet Dicastillus de Sacrament. tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 10. num. 119. ubi sic ait: Item si obligatio esset pro Penitentia iniuncta in Confessione, probabilius puto necessariam esse attentionem internam pro omnibus; neque enim obligatio implendi Penitentiam oritur ex mero præcepto humano autoritate humana; sed licet oriatur ab homine, oritur ab illo ut iudicante, absolvente, & imponente huiusmodi penitentiam nomine, & autoritate Christi sic instituentis Sacramentum, ut ea actio satisfactoria iniuncta, sit pars Sacramenti, saltem integralis; debeatque esse talis, qualis requiritur, ut sit opus ex se aptum ad id: tale autem non esset, si à sciente, & uolente fieret sine intentione, & attentione conueniente. Ita illæ. Verùm uideo Doctores communiter absolute docere, præceptum Penitentiae impostum è Confessario audiendi Missam, ieiunandi, &c. metiendum esse ad instar præceptorum Ecclesie.

2. Sed si aliquis curiosè inquirat, An quod diximus probabiliter de audiente Missam ex præcepto Ecclesie sine interna attentione, dicendum sit etiam probabiliter de Sacerdote illam dicente cum uoluntaria distractione. Affirmatiuè resp. dicit Tamburinus Opuscul. de Sacrific. Missæ, lib. 2. cap. 4. §. 6. & seqq. concluso tamen tempore, in quo recitat Canonem; sic enim ait, n. 9. Si Sacerdos per notabile tempus uoluntariè distractus, eas Missæ partes, quæ Canonem continent recitet, seu peragat, peccabit mortaliter, siue Missa celebretur de præcepto, siue de Feria, Ratio, quæ me ad id mouet, est discrimen, quod intercedit inter Missæ Sacrificium, & ceteras orationes. Hæc enim sunt mere allocutiones ad Deum: at Missa est in super Sacrificium, hoc est, actus Religionis excellentissimus, quo profitemur Deum summè uenerari. Videtur autem mihi grauis esse irreuerentia, quòd quis, dum proficitur Deum summè per suam actionem uenerari, cum illo irreuerenter, per uoluntariam distractionem, se gerat; & in tanto ministerio, de quo tremant Angelorum Ordines, omnia alia cogitare uelit, quam mente attendere ad quod operatur. Adde, & morale periculum aliquid graue omittendi, uel non ritè operandi, &c. Ita Tamburinus; Sed tu cogita.

3. Verùm, si quis stare uellet in hac limitatione, deberet scire, Quando incipiat Canon. Aliqui afferunt incipere ab illis uerbis, Te igitur, elementissime Pater, iuxta Nauartum cap. 27. num. 37. & iuxta

Alibi in rōi 3. tr. 6. Ref. 47 & in alijs eius primæ not. Sup. hoc præcepto cũ eod. Dicastillo hic citato tantum, in tom. 8. tr. 4. Ref. 48. à §. Sed quoad signatè post medium, à uerf. Quod uerò.

Sup. hoc & contento in hoc §. sup. in tr. 7. Ref. 145. signatè à lin. 5. & hic leg. doctrinā Ref. præterita, à lin. 6. & omniū Refol. §. 5. & uerf. eius ang. not.

Glossam in Clementina, Graues, de Sement. Excomm. Dominicum, & Francum in cap. Episcopus de Irin. leg. in 6. Felinum in cap. 2. n. 4. de excepti. Syluestrum verbo Excommunicatio 5. n. 3. Probant, quia in Missali ab illis verbis titulus Canonis incipit. Quidam probabiliter arbitrantur, à clausula, *Communicantes*. Alii ab illis verbis incipere existimant, *Qui pridie quam pateretur*; Ita Syluester supra cum Innocentio, & Hostiensis: & ita Sotus in 4. dist. 22. quest. 1. art. 4. Ledesma 24. quest. 25. art. 2. & videtur sentire D. Thom. 3. part. 9. 83. art. 6. ad 2. quamuis id expresse non dicat, Paludanus in 4. dist. 11. quest. 3. Archidiaconus, & uterque Cardinalis in cap. Sicut Apostoli. 1. quest. 3. Innocentius in cap. Nuper de Sement. Excomm. in 6. Victoria, de Excom. §. 10. Sed primi videntur sentire probabilius. Et ita asserit Fagundez præcept. 1. lib. 3. c. 18. n. 5. Hoc etiam obseruauit Dicastillus ubi supra, disp. 4. dub. 13. n. 249. ubi asserit, Canonem secundum communem incipere à *Te igitur*, &c. sed secundum aliquos, à *Communicantes*, &c. & secundum alios, à *Qui pridie quam pateretur*. Quando uero Canon finiat, diserepant etiam inter se Doctores: Suarez in 3. part. com. 3. disp. 83. sect. 1. in initio, putat quod terminat usque ad Consumptionem, incipiendo à *Te igitur* Gauantus uero in Rubr. Missæ, part. 2. tract. 7. cap. 8. *Libera L. & par. 3. tit. 10. n. 2.* putat terminare usque ad *Libera nos*, &c. D. Gregorius à Suarez ubi supra adductus, putat terminare usque ad Orationem Dominicam, quam sententiam approbat Tamburinus loco citato num. 12.

4. Notentur hæc omnia, quia nimis necessaria erunt, nempe in casibus, in quibus Sacerdos tenetur interrumpere Missam inchoatam ante inceptum Canonem, de quibus agit Fagundez loco citato: & in casu in quo Ecclesia violatur propter effusionem Sanguinis, dum Sacerdos dicit Missam, & non fuerit inceptus Canon; & in casu quo iudicandum erit, quando paruitas materie excuset à peccato mortali, si in Canone relinquuntur aliqua uerba: Quæ omnia cum sint satis practicabilia: multum deseruiunt pro Confessariis opinionibus adductis, uidelicet quando dicatur Canon incipere, & finire.

RESOL. V.

Quis summo mane audiuit Missam, postea Episcopus fecit illam diem festiuium de præcepto, quaritur, an teneatur audire aliam Missam?
Ex quo inferitur, an si quis mane communicauit, si postea in eadem die incidat in periculum mortis, teneatur iterum sumere Eucharistiam?
Et an, si quis in die festiuium audiat Sacrum immemor præcepti teneatur ad aliud Sacrum audiendum.
Et an si quis audiret Sacrum cum postrema intentione non satisfaciendi præcepto, ad huc satisfaciat, nec teneatur aliud Sacrum audire?
Et quid si talem intentionem habuerit, qui uouerit audire Sacrum, an utique iste teneatur audire secundum Sacrum? Ex part. 10. tr. 25. & Misc. 5. Ref. 4.

Sup. hoc est eodem Palauicino hic infra citato lege infra doctrinam §. Nac, ad medium, Ref. 14. sed Vide eam per coram.

§. 1. **C**asus est curiosus, & affirmatiue uidetur respondendum, quia iste talis quando audiuit Missam, non aderat obligatio præcepti. Ergo superueniente præcepto erit adimplenda eius obligatio. Confirmatur ex illa opinione à me sapius recepta, quod si quis mane communicauit, postea in eadem die incidat in periculum mortis teneatur iterum sumere Eucharistiam, quia quando mane communicauit non aderat articulus mortis, atque obli-

gatio sumendi uaticum. Et ita præter Doctores à me alibi adductos tenet hanc sententiam, in eadem Leandrus de Sacrament. tom. 1. tract. 7. disp. 2. quest. 6. & 7. & Quintanaducenas in Theol. Moral. tom. 1. tract. 1. singul. 9. n. 6. qui testatur ita sensisse Doctores Sacerdotes Manticenses, & Complutenses, & hanc sententiam tanquam probabilem me citato admittit nonnulli sapientissimus dicatillus, de Sacram. tom. 1. tra. 1. disp. 10. dub. 4. n. 56. & alij.

2. Verum his non obstantibus ad casum propter situm individualiter negatiue respondet Pater Pallauicinus in Collegio Romano Sacre Theologie professor, uir quidem doctissimus, & eruditissimus de Iustit. & Iure. lib. 4. cap. 1. n. 65. ubi sic asserit: his colligitur primò quod si quis die festiuium Sacrum immemor præcepti non tenetur ad aliud Sacrum audiendum. Imò etiam in casu, in quo præceptum postquam Petrus ea die ex deuotione Sacrum audiuit, probabilis est Petrum non teneri ad secundam auditionem Sacri Præceptum enim intendit tantum illud ne quis uoluntarie omittat ea die Sacrum audiendum. Qui uero Sacrum iam audiuit, non est amplius in statu Sacrum omittendi. Ita ille: unde ego parum de utramque sententiam quod si quis die festiuium Sacrum quod ibidem docet idem Pater Pallauicinus tametsi non Quod etiam si aliquis audiret Sacrum cum postrema intentione non satisfaciendi præcepto per illam auditionem, adhuc negatiue satisfacere, nec conuenerit ad aliud Sacrum audiendum, cum tamen si habuerit talem intentionem is, qui uouit audire Sacrum, quæ teneatur audire secundum Sacrum. Ratio dispositiuitatis est, quia sicut possum mihi imponere obligationem voti, ita possum illam extendere ad casum ad quem non extendebatur, hoc est ad auditionem secundi Sacri: At uero sicut non possum imponere mihi obligationem præcepti (cum non possum extendere iurisdictionem supra me ipsum) ita non possum illam extendere ad auditionem secundi Sacri. Ita etiam docet quoad votum Baldellus in Theol. Moral. lib. 5. d. 15. n. 21. in uerb. Neque est simile, cum Suar. Ledesma, & alijs. Sed ego contra hæc sententiam alibi adhæsi, nempe in tali casu audientem Missam animo non satisfaciendi voto, non tenetur audire aliam, ut voto satisfaciat, quia uere, & integre allegerit illud, quod uouit, neque enim per intentionem illam non satisfaciendi voto per dictam Missam, quam audiens habuit, uoluit prorogare suum votum, ut denud uouere licet posset, sed solum uoluit per illam Missam voto satisfacere, ergo si ei iam satisfacere nihil illi restat ut satisfaciat. Et ita hanc sententiam citato tenet Leandr. de Præceptis Ecclesie, tract. 2. d. 1. quest. 83. Trullench. in Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 16. num. 27. Sanchez, & Bonacina, & alij. Non nego tamen sententiam Patris Pallauicini, Baldelli, & aliorum suam habere probabilitatem.

RESOL. VI.

Quanam distantia ab Ecclesia excuset, ut quis teneatur illam adire ad audiendam Missam in diebus festiuis?
Et aduertitur, quod si forte coningat in urbe plura esse Tempia, & loca interdita, longiusque distare Ecclesiam aliquam intra urbem, uel suburbia, uel ab incedit, tenebuntur etiam femina delicate, & alicuius auctoritatis, seclusa grati celi interperire eo ire, ut in die festo audiant Missam. Ex part. 10. tract. 11. & Misc. 1. Ref. 8.